

ŽIVLJENJE IN SMRT FILMSKEGA FESTIVALA

Grossmannov festival
filma in vina Ljutomer
(26.–31. julij 2010)

Andrej Koritnik, foto: Tjaša Janovljak

Ekipa Grossmannovega filmskega in vinskega festivala, in z njimi ves svet, bi se od srca nasmejali nedolžnemu vprašanju ameriške pevke Christine Aguilere: »No, kje bo naslednje leto canneski filmski festival?« In medtem ko se ji ves svet še vedno privošljivo hahlja, bi si obiskovalci in ustvarjalci letos že 6. Grossmannovega festivala v Ljutomeru, ki se vsako leto z vinom, filmi in izvirnimi idejami udeležujejo festivala v Cannesu, utegnili zastaviti vprašanje, ki kljub zmagovalnemu občutku po koncu uspešne prireditve ni brez kanca grenkega: kaj pa naslednje leto?

Izjava ni le retorična. Vprašanje se itak zastavi vedno znova in odgovor je enak: *festivus* naj se nadaljuje. A njegov pomen se spremeni, ko se začnejo lomiti kopja med starim in novim; ne, današnji čas ni imun na prepire med antičnimi in modernimi. Le da so antični zdaj zanesenjaki, ki bi delali na etični pogon, moderni pa pragmatični obvladovalci sveta in denarja. Seveda med obojimi ni tako velikega razkoraka, kot se najprej zdi, a vsaka prireditev se slej ko prej znajde na prepihu teh dilem. Mogoče se je letos v Ljutomeru zgodilo prav to. Kajti šest let je že, odkar vinski in filmski festival, osredotočen na zapostavljeno B-produkcijo, v kateri so grozljivost pa provokativnost in fantastičnost največje odlike, razgibava avgustovske dni prleške prestolnice Ljutomer; oprostite, julijske, saj so prireditve letos prestavili. Film mestu in svetu okoli njega ni tuj, saj je dr. Karol Grossmann na samem začetku 20. stoletja prav tam posnel prve metre slovenskega filma; njegovi sodobni nadaljevalci pa

so se v Prlekiji zbrali v skupino filmozofov in zdaj so ponosno »organizacijsko telo« enega boljših slovenskih festivalov za sedmo umetnost.

Ni odveč obuditi spomine: Ljutomer je v začetku novega tisočletja s »produkcijsko hišo Plan 9«, po domače pa z ljudmi, ki jih je gnala želja po celostnem izražanju, kakor ga lahko ponudi samo film, postal eno od žarišč novega slovenskega filma. Zanj še nimamo prave besede, nedvomno pa obstaja. Ko so Grossmannov festival obiskovali Roger Corman, Slobodan Šijan, Ruggero Deodato, Franci Slak, Lloyd Kaufman, José Mojica Marins in drugi, so posneli štiri filme; v tem času se je razvil festival, ki je obiskovalce navduševal – in tudi letos vtis ni nič drugačen – zaradi odprtosti, gostoljubnosti, specifičnosti programa; vesoljni svet pa zdaj, ko se je zgodil že šestič, ve za žanrski festival v Ljutomeru, za čudne nakaze, ki se kot živi mrtveci ali pošasti opotekajo po ulicah, krvavi, smrtno ranjeni, s temnimi, motnimi pogledi. Nekaj je k temu seveda prispeval Cannes, kjer se prleška ekipa vsako leto predstavi. In ker fokus dogodka niso samo gibajoče podobe, ampak tudi rujna kapljica s soncem razvajenih okoliških hribov, je njegova priljubljenost naraščala in naraščala vse do kislega vprašanja, ki si ga vsak organizator zastavi na koncu: kaj pa zdaj?

Posebej zato, ker je letos Grossmannov festival zrasel in se pokazal kot vedno večje »telo«, v katerem se prej omenjeno antično in moderno zlije v celoto; o tej pa ni mogoče reči, ali

je dobro ali slabo. Iz nizkoproročunskega druženja filmskih »fanatikov«, ko je šlo vse po načelu daj-vzemi-daj, je letos zagolčal večji Grossmann, bolj organiziran po številkah, a z obveznimi vstopninami za spremljevalni program; vseboval je celo težkometalni festival karavane Rock Hard, ki je bila pravzaprav samostojna prireditev. Seveda, seveda: živeti je treba in nič ni zastoj, stroški nastanejo. A vendar je s tem festival drugačen. Zdaj dobiva podobo, ki jo periodična prireditev potrebuje, da postane »prepoznavna«, imidž, ki ji ga hoče prilepiti logika v svet in keš obrnjenega marketinškega pristopa. To niso edine spremembe, tudi program je bil bolj »razvezan« s filmi, ki jih težko uvrščamo v B-produkcijo; skratka, bilo je toliko drugačnega, da bi lahko neumno vprašanje ameriške pevke zazvenelo čisto drugače.

Ampak preidimo k stvari: letošnji stari hudi maček **José Mojica Marins**, brazilski filmski samouk, kakor si reče sam, je kot posebni gost festivala in prejemnik nagrade za življenjsko delo hkrati posebljal svojega sadističnega filmskega antijunaka, pogrebника Coffina Joeja (Zé do Caixão), ki se je preobrazil v ikono popularne kulture. Njegova najpomembnejša dela je bilo mogoče videti na raznih prizoriščih po mestu. Treba je reči, da sta kraljestvo groze in intelektualni naboj (»Bog je mrtev, živel horror«) Marinsovih filmov letos program Grossmanna kakovostno dvignila; maskiranci, ki smo se v Paradi pošasti grozeče valili skozi center pretresenega Ljutomera, bi se morali zavedati, kakšen filozofski naboj ima v Marinsovi perspektivi pošastnež, kot je Coffin Joe. Marins je namreč po telefonskem klicu Maxa Cavallere na kočiji povedel maskirane pošasti na edinstveni B-sprevod na Slovenskem. Prizadevanje profesionalnih maskerjev – med njimi filmskih ekip za posebne učinke Lakobrija

BESNENJE

FX in Mad Squirrel FX iz Srbije – je obrodilo sadove: tako kot lani so tudi letos pošasti, tokrat ne zombiji, preplavili glavni trg in ulice Ljutomera.

Srbija pa za Grossmannov festival ni pomembna le zaradi znamenitega stalnega obiskovalca, Slobodana Šijana, ampak je letos v kategoriji hudi maček zmagal prav srbski film **Življenje in smrt porno tolpe** (Život i smrt porno bande, 2009, Mladen Djordjević). Subtilna kritika srbskega načina življenja, ki menda doma nima pravega odmeva, je nizkoproročunski film o »tolpi« filmarjev snuffa. Šokantni prizori so metafora za paradoks, ki ga živimo med začetkom in koncem življenja, in brez dvoma je bil med konkurenco (na programu je bilo 39 celovečercer in 42 kratkih filmov iz 21 držav) za hudega mačka izbran pravi film. Festival je ponudil tudi razvpiti **Srbski film** (Srpski film, 2010) Srdjana Spasojevića.

Ljutomer pa je obiskal tudi nemški režiser in doktor književnosti, kontroverzna medijska osebnost **Uwe Boll** in se predstavil s tremi filmi (*Besnenje*, *Pobesneli Boll* in *Darfur*). **Besnenje** (Rampage, 2009) si je nato prislužilo »posebno omembno režije«. Običajno se ob Uweju Bollu lomijo kritična kopja in zlobneži mu celo pravijo »novi Ed Wood«, čigar filmi takoj pristanejo na DVD-ju; *Besnenje* so sprejeli lepše, morda zato, ker ni priredba videoigre. Nedvomno pa je učinkovit šoker, tesnoben simbol množičnih pobojev, podoba groze brez obraza. In da ne bi bilo vse tako krvavo, je za vse občutljive duše filmski program obsegal tudi »mehkejša« primerke: glasbene filme (*Temni angeli usode* in *Razdružene države Amerike* Saša Podgorška), ki so se odlično ujeli z glasbenim programom – še posebno v sekciji hrupni mački, v kateri je bil nagrajen dokumentarec **Dokler nas ne vzame**

VINOPIRI: LEDENA TRGATEV

UTELEŠENJE ZLA

luč (Until the Light Takes Us, 2009, Aaron Aites & Audrey Ewell) o življenju norveških black metalcev; poleg tega je bilo videti mogoče še razne kratko- in dolgometražne filme iz Nemčije, Rusije, s Finske, Hrvaške, z Nizozemske, Norveške ...

Grossmannov festival je ponudil tudi maraton horror filmov, okrogle mize, koncerte, intervjuje, posebne projekcije, razstavo fotografij in mask Šlosarta; pravzaprav se je v petek prelevil v heavymetalški žur, ki so ga malo nenavadno kronali Laibach, naslednji dan pa še Hladno pivo. Preveč vsega za to mesto, »informacij« o tem je dovolj na spletu. A ne glede na to, kako »drugačen« je bil letošnji prleški praznik (vedno je izpraznjenih veliko kupic!), je *Mala delavnica groze*, sekcija, v kateri tekmujejo mladi filmarji in v času festivala posnamejo in zmontirajo kratki film, edinstvena in vredna vsake pohvale; pravzaprav bi morala biti celo pomembnejša, ker je živi dokaz, da so mala imena velika imena; da zveneča imena, ki tako rada krasijo Grossmanna, niso nujno velika; da so nezvенеča še zanimivejša. Ne nazadnje je prejšnja leta dokazoval prav to. Kratki film Matevža Jermana *Balada* je zmagal: v baladnih verzih spesnjen in tehnično dobro zlepljen film o maščevanju dekleta, ki se bridko ušteje, saj je morilec njenega fanta vampir, če ne celo *vinopir*. »Prave« nagrade za najboljši kratki film, t. i. Slakov hudi maček, gredo seveda drugam, letos k *Strahopetnemu Juanu* (Juan con miedo, 2010, Daniel Romero).

Vrh vsega pa je še produkcijska »hiša« Plan 9, natančneje Vitomir Kaučič s svojo zvesto ekipo na festivalu predstavil celovečerni film *Vinopiri: Ledena trgatjev*; v primerjavi z *Grozo ju jitsu zombijev* (2005), prvimi *Vinopiri* (2006) in *Korpusom Krispi* (2009) smo vsi z veseljem opazili tehnični napredek, uspešno kadriranje, domiselno uporabo zvočnih učinkov in glasbe, učinkovit prleški idiom, dobro igro, razvito dramaturgijo. A hudič je v podrobnostih, na primer v izbiri dolžine tišine, nabite s pomenom, ali v izbiri časa dogajanja. Kako celotna kompozicija potem deluje *in situ*, pa je mogoče presoditi šele po tem, ko gledalec film vidi. Nemogoče je biti pameten, dokler sam ne vzameš škarij in platna v roke, a zdi se, da bi *Vinopiri* potrebovali le še »piljenje«. Film je še vedno živ dokaz, kaj lahko želja in ustvarjalna sila dosežeta v slovenskem filmskem svetu, na B-strani, kot zrcalo onim na A-strani, ki imajo primerno opremo in dovolj denarja.

Življenje in smrt festivala je tako kakor bitje in žitje in konec porno tolpe organska stvar, živi, raste, usiha in umira. Kadar zraste preveč, se mora odločiti, kaj bo – veliko ali še vedno malo? Torej: kje bo naslednje leto Grossmannov festival? Brez omahovanja si na to neumno vprašanje odgovorimo, da bo v Ljutomeru in prav nikjer drugje. Toda koncept programa, organiziranje »festivala v festivalu« in druge majhne spremembe ter širša prepoznavnost v slovenski in svetovni javnosti so Grossmanna povzdignili nad prejšnja leta. Vsaj po velikosti in kakovosti programa. Zato odločitev, kaj zdaj, najbrž ni odveč. Ker pa je pogled v prihodnost zamegljen, saj našo ladjo preveč premetava v megli, je treba obstati v gibanju, zdaj, v tem trenutku, brez odgovora. »Rez«, reče režiser.